

3. Celkové a vlastní zdroje podniků v období 1997-2004

V roce 1997 se zdroje domácích firem podílely na úhrnném objemu zdrojů celého firemního sektoru téměř sedmi desetinami a váha tohoto segmentu v ekonomice České republiky nebyla již dominující, ale stále silná. O sedm let později činil jejich podíl už jen 51,5 %. Významný přechod zdrojů do segmentu firem pod zahraniční kontrolou a následné efekty jejich využití jsou tak nejvýznamnější strukturální změnou, která se odehrála během uvedeného období ve firemním sektoru české ekonomiky.

Objem vlastního kapitálu za celý segment domácích firem přitom klesl mírněji než jejich celkové zdroje, což představuje pozitivní jev a svědčí o jejich rostoucí vybavenosti kapitálem.

3.1. Vývoj celkových zdrojů firemního sektoru české ekonomiky

- **Váha zpracovatelského průmyslu v ekonomice ČR měřeno zdroji (1,9 bil. korun v roce 2004) je stále nejvyšší a stejně tak v segmentu domácích firem, kde však došlo k velké zdrojové redukci**

Ve sféře podniků všech institucionálních subsektorů v české ekonomice, tj. všech právnických osob a fyzických osob účtujících v podvojném účetnictví, doznal v průběhu let 1997-2004 významných změn zpracovatelský průmysl. V roce 1997 dominoval odvětvím OKEČ s objemem celkových pasiv, tj. všech úhrnných zdrojů ve výši 1 478,3 mld. korun, stejně jako pokud jde o objem vlastních zdrojů (365,6 mld. korun). V roce 2004 už zpracovatelský průmysl disponoval úhrnně zdroji ve výši 1 900,5 mld. korun a vlastním kapitálem v objemu 857,8 mld. korun. Na celkových zdrojích ve firemním sektoru české ekonomiky se v roce 1997 podílel z 28,4 %, v roce 2004 pak z 28,2 %. Vývoj za jednotlivá odvětví zpracovatelského průmyslu je podrobně popsán v kapitole 4 této studie.

Váha zpracovatelského průmyslu v ekonomice ČR měřeno zdroji je tak stále nejvyšší, stejně jako jeho váha v sektoru domácích firem – zde však jeho úhrnné bilanční zdroje během let 1997-2004 významně poklesly (-260 mld. korun).

Domácí zpracovatelský průmysl tak byl v roce 2004 „menší“ než v roce 1997, ovšem podstatně lépe vybaven kapitálem měřeno poměrovými ukazateli, jak bude zřejmé z rozboru dále.

- **Nejvíce zdrojově neposílil zpracovatelský průmysl, ale odvětví OKEČ, v němž je zahrnuta podnikatelská činnost ...**

Nejvyšší dynamiku pokud jde o rostoucí objemy celkových zdrojů zaznamenalo odvětví OKEČ „Činnosti v oblasti nemovitostí a pronájmu; podnikatelská činnost“. Pod tímto názvem je skryta velmi pestrá škála aktivit, z nichž co do velikosti zdrojů dominuje činnost v oblasti nemovitostí – zde působící firmy disponovaly v roce 2004 ve svých bilancích zdroji ve výši 885,9 mld. korun, z toho vlastním kapitálem ve výši 314,6 mld. korun. Nárůst proti roku 1997 byl zde skutečně obrovský, ale především v úhrnných zdrojích, které stouply za takto krátkou dobu 2,3krát, což je nejvíce mezi odvětvími sledovanými v této analýze. Vlastní kapitál se také zvýšil (1,4krát, což oproti jiným odvětvím v ekonomice nárůst velmi významný), ale ve srovnání s již zmíněnou dynamikou celkových zdrojů firem podnikajících v nemovitostech jde přece jen o růst podstatně menší. Jeho výsledkem je pokles kapitálové vybavenosti.

- **... spolu s činnostmi v oblasti nemovitostí a pronájmu, výpočetní techniky a také výzkumu a vývoje – v tomto ekonomické odvětví dosáhly celkové zdroje 1,4 bil. korun, u domácích firem pak 613 mld.**

Zdroje firem podnikajících v oblastech výpočetní techniky dosahovaly v roce 2004 zhruba 50,8 mld. korun, jejich vlastní kapitál 17,8 mld. korun. Pro segment domácích firem pak platí odpovídající čísla 24 mld., resp. 10,7 mld. korun – růst jejich zdrojů tak byl za období 1997-2004 pomalejší (+150 %) než komplexně za tuto sféru „nové ekonomiky“ (+230 %). Svědčí to i zde o rychlejší obsazování pozic firmami pod zahraniční kontrolou (+460 %).

Další část tohoto odvětví OKEČ, podnikání v „pronájmu strojů a přístrojů bez obsluhy, pronájmu výrobků pro osobní spotřebu a převážně pro domácnost“, je s 31 mld. zdrojů v roce 2004 sférou spíše okrajovou (u domácích firem dosahovaly v daném roce zdroje 15,1 mld. korun, takže tento segment tvořil polovinu uvedené oblasti podnikání v tomto odvětví – druhou polovinu obsahují firmy pod zahraniční kontrolou, protože veřejné podniky zde v podstatě zastoupeny nejsou). Je pro ní však typický obrovský skok ve vybavenosti kapitálem (vlastní zdroje zde stouply 4,5krát, u domácích firem dokonce 3,5krát).

Velmi významné objemy s vysokou dynamikou celkových zdrojů i vlastního kapitálu jsou však v části „ostatní podnikatelská činnost“ a dokládají zřejmě velké změny,

k nimž došlo zejména ve vývoji malých a středních firem. V roce 2004 zde dosáhl úhrn zdrojů 430 mld. a vlastního kapitálu 266,5 mld. korun.

• **Alarmující stagnace už tak velmi slabých zdrojů ve firmách zabývajících se výzkumem a vývojem**

Firemní sektor zabývající se samostatně výzkumem a vývojem není v České republice rozvinut. Srovnání let 1997 a 2004 ukazuje dokonce na alarmující skutečnost – již tak nesmírně nízký objem celkových zdrojů oddílu OKEČ „Výzkum a vývoj“ ve výši 6,739 mld. v roce 1997 se dále zmenšil a v roce 2004 dosahoval 6,665 mld. korun. Podobně u samotných vlastních zdrojů, které se snížily z 4,5 mld. na 4,4 mld. korun. Významnější změnou je posílení domácích výzkumných a vývojových firem, k němuž však zřejmě došlo privatizací, protože zhruba ve stejné proporcí, o níž se snížily zdroje veřejných podniků, vzrostly zdroje sektoru domácích firem podnikajících ve výzkumu a vývoji. Působení firem pod zahraniční kontrolou, i když rostoucí, je zde téměř zanedbatelné (s celkovými zdroji ve výši 0,423 mld. proti 0,163 mld. korun v roce 1997).

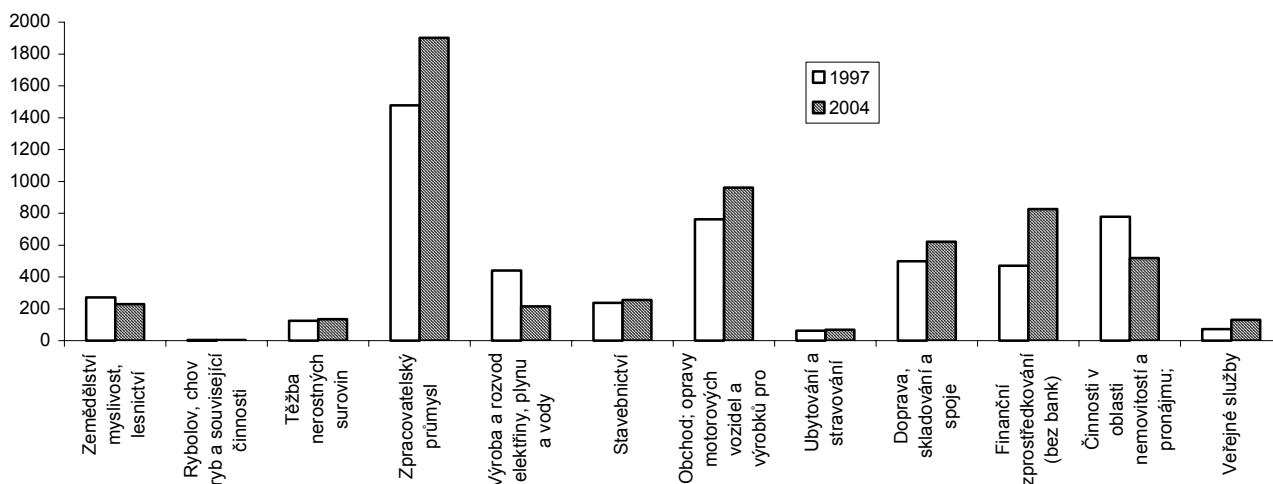
Je však třeba mít na zřeteli skutečnost, že vývojová pracoviště jako organizační jednotky průmyslových či jiných firem nejsou v tomto členění OKEČ podchycena.

• **Téměř bilionu korun dosáhl úhrn zdrojů i v odvětví obchodu**

Třetí v pořadí podle objemu celkových zdrojů mezi odvětvími ekonomiky ČR byly v roce 2004 stejně jako v roce 1997 úhrnně firmy z odvětví „Obchod vč. oprav motorových vozidel a výrobků pro osobní spotřebu a převážně pro domácnost“. V roce 1997 ještě zaujímal toto odvětví co do objemu zdrojů druhé místo za zpracovatelských průmyslem.

V roce 2004 dosáhl v obchodě objem celkových zdrojů výše 961,6 mld. korun a proti roku 1997 (762,2 mld. korun) se tak zvýšil zhruba o čtvrtinu. Právě v tomto odvětví je také patrný velmi prudký růst vybavenosti vlastním kapitálem, který za uvedené období stoupl o téměř 150 % (ze 121,7 mld. korun v roce 1997 na 302,7 mld. korun v roce 2004). Jde hned od druhý nejvyšší růst vlastních zdrojů po zpracovatelském průmyslu (pomineme-li dvojnásobný přírůstek vlastního kapitálu v prvovýrobním odvětví „Rybolov, chov ryb a související činnosti, které však pracuje ve srovnání s ostatními odvětvími ekonomiky s téměř zanedbatelnou výší celkových i vlastních zdrojů – 3,2, resp. 1,1 mld. korun v roce 1997 a 3,2, resp. 2,1 mld. korun v roce 2004).

Graf č. 5 Objem úhrnných zdrojů (pasiv celkem) firemního sektoru české ekonomiky podle odvětví OKEČ (v mld. korun)*

Pramen: ČSÚ, vlastní propočty

• Do veřejných služeb jsou zahrnuty tyto sekce OKEČ: L=Veřejná správa a obrana; povinné sociální zabezpečení, M=Vzdělávání, N=Zdravotní a sociální péče, O=Ostatní veřejné, sociální a osobní služby.

- **V odvětví „Finanční zprostředkování“ (bez bank) vzrostly během let 1997-2004 celkové zdroje o tři čtvrtiny, ale vlastní kapitál poklesl téměř o polovinu**

Vysoký růst svých celkových zdrojů zaznamenalo i odvětví „Finanční zprostředkování“ (jak už bylo zmíněno, v této kapitole studie bez pasiv bankovního sektoru, který má pokud jde o zdroje firemního sektoru ambivalentní charakter). Firmy-finanční zprostředkovatelé⁸ dokázaly zvýšit svá pasiva ze 470,9 mld. korun v roce 1997 na 825,3 mld. korun v roce 2004 a odvětví se tak posunula během uvedených sedmi let pokud jde o objemy celkových zdrojů ze 4. místa na 3. místo. Došlo k nárůstu o plné tři čtvrtiny (+75,3 %).

Vlastní zdroje v odvětví finančního zprostředkování (bez bank) však zdaleka takto impozantního vývoje nedosáhly – v průběhu let 1997-2004 se snížily o 43,7 %, což lze zčásti přičíst vývoji v tomto sektoru. Krachy záložen a některých obchodníků s cennými papíry, slučování penzijních fondů, jejichž počet se za uvedené období zmenšil o více než polovinu, atd. vedly k tomu, že celková pasiva odvětví se nemusela snížit výrazně (prostředky klientů povětšinou zůstaly a přešly do nových subjektů). Ovšem zaniklé společnosti byly nuceny hradit z vlastního kapitálu dopady rizikových operací, díky nimž se dostaly do potíží v důsledku svého neúspěšného působení na trhu, což právě snižovalo objemy vlastních zdrojů.

Takto výstřední charakter vývoje celkových a vlastních zdrojů nezaznamenalo v období 1997-2004 žádné jiné odvětví v ekonomice ČR.

- **Celkový útlum zdrojů v prvovýrobních odvětvích**

Nepříliš významné změny v objemu celkových zdrojů zaznamenala během sedmi let prvovýrobní odvětví – těžba a rybolov podle úhrnu svých pasiv v podstatě stagnovaly (v roce 2004 šlo o 134,2 mld., resp. 3,2 mld. korun), celkové zdroje v zemědělství a lesnictví za uvedené období dokonce poklesly (271, 8 mld. korun v roce 1997 na 229,3 mld. korun v roce 2004). V zemědělství došlo k úbytku celkových zdrojů především díky poklesu dlouhodobých a krátkodobých závazků, protože objem základního kapitálu klesl jen velmi mírně (na 70,5 mld. korun v roce 2004 proti 73,7 mld. v roce 1997). Podstatně lépe je vybaveno lesnictví (89,5 % vlastních zdrojů v poměru k celkovým pasivům), zatímco v samotném zemědělství činí podíl vlastního kapitálu jen 53,7 %. Svou roli ve vysoké kapitálové výbavě hraje v lesnictví zřejmě nepeněžitě vklady (hodnota lesů) v základním kapitálu lesních firem.

- **Zdroje ostatních odvětví se vyvíjely smíšeně – k poklesu došlo v zemědělství a ve sféře utilities**

Ve veřejných službách došlo k výraznému růstu zdrojů, ovšem zde působící podniky se podílejí jen velmi malou měrou na úhrnu zdrojů firemního sektoru české ekonomiky. Ve sféře vzdělání, zdravotnictví, veřejné správě a obraně, povinném sociálním zabezpečení a ostatních veřejných, sociálních a osobních službách bylo v roce 2004 firemních zdrojů jen asi za 130,1 mld. korun, což představuje pouze 2,2 zdrojů firemního sektoru v ČR. Je ovšem skutečností, že proti roku 1997 došlo k růstu o 80 %, což je nejvyšší přírůstek ze všech odvětví. Roli zde ovšem hraje nízká výchozí základna.

Velmi nízké přírůstky, resp. stagnaci svých celkových zdrojů zaznamenala rovněž odvětví OKEČ stavebnictví (+7,4 %), rybolov (-0,2 %). K významným poklesům pak došlo kromě již zmíněného zemědělství také v odvětví „Výroba a rozvod elektřiny, plynu a vody“, kde se celkové zdroje snížily během uvedených sedmi let, tj. 1997-2004, o 51 %.

⁸ V pojetí výkazů Pen 3b a Pen 3c jde o nebankovní finanční instituce účtující jako banky a ostatní finanční instituce účtující jako podnikatelé;

oddíly OKEČ 65-67 tak obsahují (s výjimkou bankovního sektoru, který není obsahem analýzy této kapitoly) zprostředkování prováděné jinými než peněžními institucemi, finanční leasing, činnost družstevních záložen a zastaváren, investičních fondů a investičních společností, pojišťoven (bez institucí zajišťujících povinné sociální pojištění) a penzijních fondů, a pomocné činnosti související s finančním zprostředkováním, jako je např. správa finančních trhů, obchodování s cennými papíry, asset management, činnost pojišťovacích makléřů;

hledisko institucionálních subsektorů pak specifikuje dále podrobně jako ostatní finanční zprostředkovatele společnosti zabývající se factoringem a forfaitingem, společnosti splátkového prodeje, venture capital společnosti, řídicí holdingové společnosti, asociace finančních institucí a některé další.

Tab. č. 1 Vývoj celkových a vlastních zdrojů právnických osob v ČR s výjimkou bankovního sektoru v období 1997 až 2004 za institucionální subsektory celkem

		Nárůst/pokles 2004-1997 (v mld. korun)		Nárůst/pokles 2004/1997 (v %)	
		pasiva celkem	vlastní kapitál	pasiva celkem	vlastní kapitál
A	Zemědělství myslivost, lesnictví	-42,6	2,9	-15,7	1,9
B	Rybolov, chov ryb a související činnosti	0,0	1,1	-0,2	201,4
C	Těžba nerostných surovin	8,8	7,0	7,0	8,3
D	Zpracovatelský průmysl	422,2	321,5	28,6	60,0
E	Výroba a rozvod elektřiny, plynu a vody	-224,3	-132,1	-51,0	-50,9
F	Stavebnictví	17,7	26,8	7,4	54,9
G	Obchod; opravy motorových vozidel a výrobků pro osobní potřebu a převážně pro domácnost	199,3	181,0	26,2	148,7
H	Ubytování a stravování	7,1	5,4	11,4	63,1
I	Doprava, skladování a spoje	121,9	65,2	24,5	20,0
J	Finanční zprostředkování (bez bankovního sektoru)	354,4	-81,6	75,3	-43,7
K	Činnosti v oblasti nemovitostí a pronájmu; podnikatelská činnost	626,8	245,6	80,7	66,6
L-O*		57,8	30,7	79,8	110,4
C+D+E		1 440,0	628,9	177,7	140,4

Pramen: ČSÚ, vlastní propočty

L= Veřejná správa a obrana ; povinné sociální zabezpečení, M=Vzdělávání, N=Zdravotní a sociální péče, O=Ostatní veřejné, sociální a osobní služby.

3.1.1. Celkové zdroje domácích firem

- **Sektor domácích firem se během let 1997-2004 podle objemu celkový zdrojů nepatrně zmenšil ...**

Domácí firmy v ekonomice ČR (definované institucionálním subsektorem 11002 jako „soukromé národní podniky“) zaznamenaly za období 1997 až 2004 pokles svých celkových zdrojů vyjádřených objemem pasiv. Ta se v roce 2004 proti roku 1997 snížila za všechna odvětví o 1,9 %, což představuje v nominálním vyjádření zhruba 68,2 mld. korun. O ně se snížil celkový objem zdrojů domácích firem dosahující v roce 1997 přibližně 3 545,8 mld. korun. Za sedm let tak takovýto rozdíl nepředstavuje výrazný posun, ovšem je třeba si uvědomit, že celkově v ekonomice stoupl za uvedené období úhrn zdrojů (objem pasiv) o 1 549,2 mld. korun.

Významný nárůst celkových zdrojů ve firemní sektoru české ekonomiky je tak zcela v režii institucionálního subsektoru „soukromé firmy pod zahraniční kontrolou“, jehož celkové zdroje za období 1997-2004 stouply o 437 % na 2,948 bil. korun.

- **... ovšem jeho vybavenost kapitálem vyjádřená jako poměr vlastního kapitálu k celkovým zdrojům stoupla během uvedeného období z 37,7 % na 44,3 %**

Domácí firmy se však v průběhu sledovaných sedmi let i přes faktickou stagnaci svých celkových zdrojů propracovaly k podstatně lepšímu finančnímu zdraví. Plyne to z propočtů o růstu jejich vlastního kapitálu. Jestliže ten v roce 1997 činil 1336,6 mld. korun, v roce 2004 pak 1 539,9 mld. korun. Téměř dvousetmiliardový nárůst vlastních zdrojů domácích firem lze pokládat především za příspěvek jejich rostoucích zisků jako stále podstatnější součásti vlastního kapitálu v jejich bilancích.

Procentní zvýšení vlastních zdrojů domácích firem o 14,4 % za období 1997-2004 je velmi pozitivním jevem vztáhneme-li ho ke skutečnosti, že celkové zdroje těchto firem, jak již bylo uvedeno, během těchto let stagnovaly, resp. dokonce mírně poklesly.

Nicméně přes pozitivní hodnocení rostoucí kapitálové vybavy domácích firem zůstává skutečností, že růst jejich vlastního kapitálu se podílel na přírůstku této veličiny za celý firemní sektor ekonomiky ČR (tedy vč. institucionálních sektorů „veřejné podniky“ a „soukromé podniky pod zahraniční kontrolou“) jen necelou čtvrtinou (z 24,2 %). Nelze to však interpretovat jako slabinu – kapitálová vybavenost celého firemního sektoru, tedy vč. domácích firem totiž paradoxně nevzrostla.

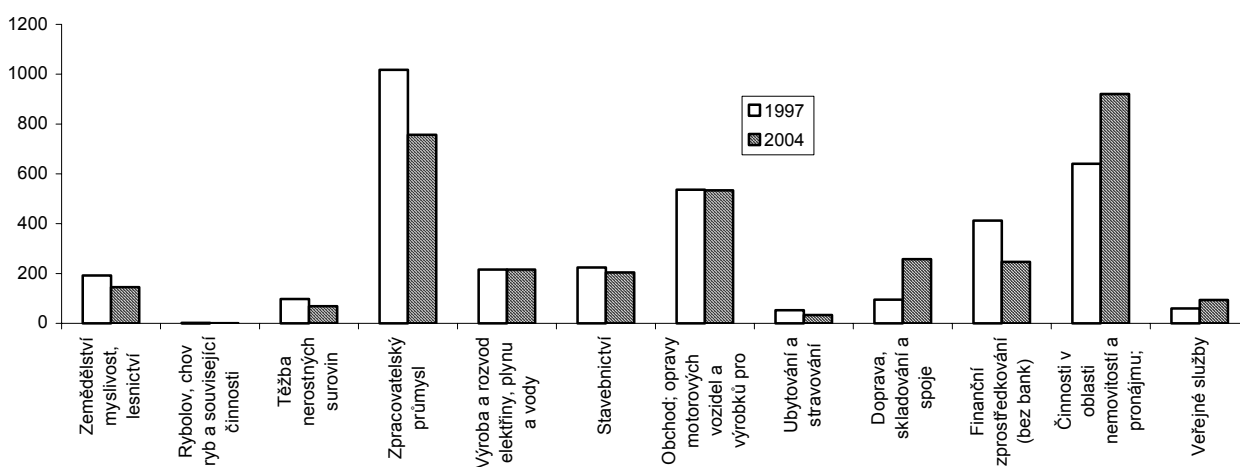
- **V úhrnu za firmy v ČR však zůstala vybavenost kapitálem za dobu sedmi let zhruba stejná při výrazných rozdílech mezi odvětvími**

Díky nárůstu celkových zdrojů za úhrn firem v ČR (právnícké osoby vč. fyzických osob účtující podvojně) došlo k zajímavému jevu – vybavenost kapitálem v takto široce pojatém souboru firemního sektoru stoupla jen velmi mírně, když poměr vlastního kapitálu k celkovým pasivům v roce 1997 činil 40,8 % a v roce 2004 pak 42,3 %.

Také růst celkových pasiv (v roce 2004 proti roku 1997 o 47,8 %) byl zhruba totožný s růstem vlastního kapitálu firemního sektoru ekonomiky ČR (v uvedeném období se zde vlastní zdroje zvýšily o 46,8 %) – vyplývá z toho, že vybavenost kapitálem domácích firem tak musela růst rychleji než kapitálová vybavenost celého firemního sektoru, tj. všech institucionálních subsektorů ekonomiky.

Tento zcela nepatrný rozdíl v tempech růstu celkových a vlastních zdrojů v ekonomice také ukazuje na posilování cizích zdrojů v bilancích firem.

Graf č. 6 Objem úhrnných zdrojů (pasiv celkem) domácích firem v české ekonomice (kromě bankovního sektoru) podle odvětví OKEČ (v mld. korun)*

Pramen: ČSÚ, vlastní propočty

- Do veřejných služeb jsou zahrnuty tyto sekce OKEČ: L= Veřejná správa a obrana ; povinné sociální zabezpečení, M=Vzdělávání, N=Zdravotní a sociální péče, O=Ostatní veřejné, sociální a osobní služby.

- **I ve struktuře cizích zdrojů firemního sektoru docházelo ke změnám, především k poklesu bankovních úvěrů**

Cizí zdroje firem, z nichž největší část tvoří dlouhodobé a krátkodobé závazky a také bankovní úvěry, prošly během let 1997-2004 rovněž změnami struktury co se týká váhy těchto dvou klíčových položek firemních bilancí.

Například ve zpracovatelském průmyslu došlo celkově za všechny institucionální sektory v průběhu uvedeného období k nárůstu krátkodobých a dlouhodobých závazků téměř 1,5krát na 740,1 mld. korun v roce 2004, přičemž celkové zdroje se zvýšily méně – jen 1,3krát. Vzhledem k tomu, že do závazků zde patří i obchodní úvěry, lze takovýto vývoj interpretovat i tak, že obchodní aktivita firem byla dynamičtější než růst jejich zdrojů. Ten byl nesporně ovlivněn (stále rozebíráme oblast cizích zdrojů) také poklesem objemu úvěrů získaných od bank. V roce 2004 činil totiž objem bankovních úvěrů zpracovatelskému průmyslu (198,4 mld. korun) jen 58 % objemu z roku 1997 (u krátkodobých pak zhruba tři čtvrtiny jeho objemu).

- **... zejména u domácích firem, kde je akcent kladen na úvěry krátkodobé**

U domácích firem ve zpracovatelském průmyslu došlo k podobnému jevu – snížení objemu krátkodobých i dlouhodobých závazků na 85 % objemu roku 1997 bylo zde méně prudké než pokles celkových zdrojů v tomto institucionálním subsektoru (na 74 % roku 1997). I zde to lze přičíst efektu rozvoje obchodních instrumentů.

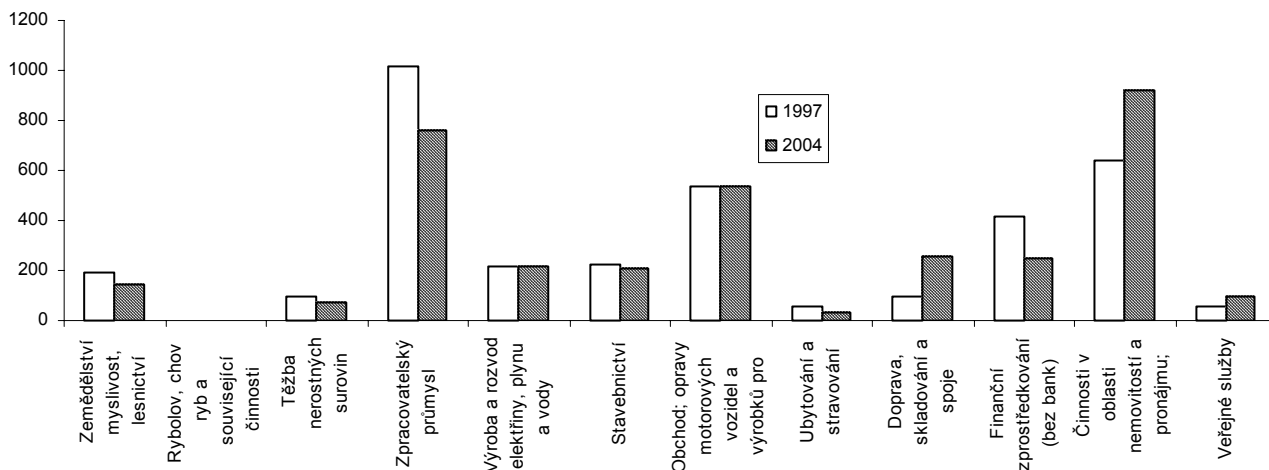
Obzvláště dramaticky však klesly za období 1997-2004 úvěry poskytnuté domácím firmám – na pouhou třetinu jejich objemu z roku 1997. Tento jev lze vysvětlit zřejmě jednak strukturou úvěrových obchodů bank - lepší bonitou úvěrových pohledávek bank za firmami pod zahraniční kontrolou, jednak i přesunem části špatných pohledávek do ČKA a tím i jejich vyřazením z bankovních statistik. Lze tedy

konstatovat, že sektor domácí firmy ve zpracovatelském průmyslu ztratil za sledované období významnou část svých zdrojů z bankovních úvěrů. Ovšem při pohledu na jejich časovou strukturu daleko méně klesly úvěry krátkodobé, které se v roce 2004 proti roku 1997 zmenšily zhruba na polovinu (53 %). To je možné interpretovat jako akcent na financování zejména provozních potřeb, což není příliš pozitivní okolnost – středně- a dlouhodobé úvěrové financování se týká především investic do rozvoje firem a právě to, zdá se, je v sektoru domácích firem tlumeno.

• Expanze firem pod zahraniční kontrolou je patrná i z vývoje jejich cizích zdrojů

Zahraniční firmy v ekonomice ČR naproti tomu expandují jak pokud jde o vývoj svých celkových zdrojů, tak i zdrojů cizích. Obdobný příklad pro zpracovatelský průmyslu totiž ukazuje, že institucionální subsektor „soukromé podniky pod zahraniční kontrolou“ vykázal za období 1997-2004 až pětinasobný přírůstek vlastních zdrojů. Přitom cizí zdroje v podobě krátkodobých a dlouhodobých závazků stouply během té doby 4,2krát a bankovní úvěry 3,1krát. I zde je tak patrný směr spíše k operativnímu financování pomocí úvěru, protože krátkodobé bankovní úvěry, které vzrostly 4,7krát, měly vyšší dynamiku než celkově poskytnuté úvěry.

Graf č. 7 Objem vlastního kapitálu domácích firem v české ekonomice (kromě bankovního sektoru) podle odvětví OKEČ (v mld. korun)*

Pramen: ČSÚ, vlastní propočty

• Do veřejných služeb jsou zahrnuty tyto sekce OKEČ: L=Veřejná správa a obrana; povinné sociální zabezpečení, M=Vzdělávání, N=Zdravotní a sociální péče, O=Ostatní veřejné, sociální a osobní služby.

3.2. Vybavenost kapitálem v poměru k celkovým zdrojům firem podle hlavních odvětví

• U domácích firem vzrostla nejvíce vybavenost kapitálem v odvětví „Doprava, skladování a spoje“ hlavně enormními růsty zisků v telekomunikacích ...

Obrovský boom mobilních telefonů v České republice, kdy penetrace trhu v roce 2005 přesahovala výrazně 100 % (mobilních telefonů bylo výrazně více než obyvatel České republiky) stojí největší měrou za růstem tržeb a také zisků tří mobilních operátorů s licenci pro ČR, díky nimž se vyšvihl celý sektor telekomunikací na úroveň ovlivňující nejen celé odvětví, ale z makroekonomického hlediska například také i spotřebu domácností. Kromě mobilní komunikace je další příčinou i nárůst datových služeb poskytovaných tradičními operátory, zejména společností Český Telecom daný využíváním internetu, v poslední době pak jeho rychlá varianta v technologii ADSL (rekordní nárůst zákazníků podpořila zejména nabídka nových služeb, snižování cen, rozšiřování pokrytí a stále pokračující rozvoj datových technologií). Tyto silné strukturální změny nezůstaly bez odezvy i pokud jde o vybavenost kapitálem.

Ve srovnání s mnoha významnými operátory zemí západní Evropy je důležité podotknout, že Český Telecom je oproti nim relativně málo zadlužen. To se projevuje i ve fundamentálních ukazatelích důležitých pro ocenění firem a kapitálový trh ukazuje na silnou výkonnost akcií této firmy – na pražské burze cenných papírů stoupla cena akcií Českého Telecomu za léta 2004-2005 o téměř 80 %.

- ... když objem vlastního kapitálu zde v celém odvětví stoupl více než 3,4krát, zatímco jeho celkové zdroje jen 1,7krát

Především právě enormní zisky ve sféře telekomunikací lze spatřovat jako příčinu nárůstu vlastního kapitálu celého odvětví „Doprava, skladování a spoje“ u domácích firem. V roce 2004 byl objem jeho vlastního zdrojů o 336 % vyšší než v roce 1997 (v korunovém vyjádření šlo o nárůst o 113,7 mld.), což byl nejprudší nárůst ze všech odvětví české ekonomiky patřících do institucionálního sektoru soukromých národních podniků.

Vybavenost kapitálem podle poměru vlastního kapitálu k celkovým pasivům u domácích podniků za oddíl OKEČ „Spoje“ stoupla v roce 2004 na 68,1 % z 30,5 % v roce 1997. Jak již bylo řečeno, ovlivnila tak rozhodující měrou kapitálovou vybavenost domácích podniků celého odvětví, která vzrostla z 35,3 % v roce 1997 na 57,1 v roce 2004.

- Silný růst vlastních zdrojů tu kontrastuje s tempem za úhrn odvětví, kde u domácích firem tyto zdroje stouply jen o 15,2 % a celkové zdroje dokonce poklesly o 1,9 %

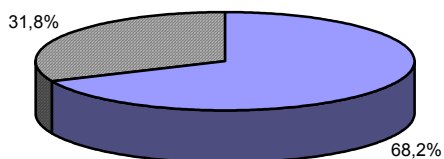
Co se týká domácích firem, bylo odvětví dopravy a spojů díky telekomunikačním odvětvím s nejprudším růstem kapitálové vybavenosti (poměr vlastního kapitálu k celkovým pasivům zde vzrostl za období 1997-2004 o 21,8 p. b.). Za celou ekonomiku v institucionálním sektoru „soukromé národní podniky“ totiž došlo, ve srovnání s tím k podstatně nižšímu tempu růstu kapitálové vybavenosti a celkově se úhrnné zdroje domácích firem měřeno objemem pasiv dokonce snížily.

Přesto takovýto vývoj znamenal, že kapitálová vybavenost sektoru domácích firem stoupla za zkoumané období o 6,6 p. b., zatímco u celkově u firemního sektoru pouze o 1,5 p. b. Na tomto vývoji se podepisuje především pokles celkových zdrojů sektoru domácích firem, a naopak růst jejich vlastního kapitálu.

V nominálním vyjádření stouply během let 1997-2004 vlastní zdroje soukromých firem o 192 mld. korun, vlastní zdroje ostatních i-sektorů pak o 672,9 mld. korun. Úhrnné zdroje domácích firem, jak již bylo uvedeno, o 68,2 mld. korun poklesly, zatímco u ostatních i-sektorů v české ekonomice stouply o 1 549,2 mld. korun.

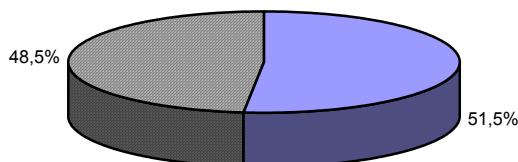
Takovýto vývoj ukazuje na rostoucí využívání cizích zdrojů, především v i-sektoru soukromých firem pod zahraniční kontrolou.

Graf č. 8 Podíl domácích podniků na úhrnu zdrojů firemního sektoru v roce 1997

■ celkové zdroje domácích firem (i-sektor "soukromé národní podniky")
 ■ celkové zdroje firem ostatních i-sektorů

Graf č. 9 Podíl domácích podniků na úhrnu zdrojů firemního sektoru v roce 2004

■ celkové zdroje domácích firem (i-sektor "soukromé národní podniky")
 ■ celkové zdroje firem ostatních i-sektorů

Pramen: ČSÚ, vlastní propočty

Tab. č. 2 Srovnání vybavenosti vlastním kapitálem u domácích firem a firem celkem (bez bank) za období 1997 až 2004 (v %)

		Firmy v ČR celkem		Domácí firmy v ČR	
		vlastní kapitál/pasiva celkem		vlastní kapitál/pasiva celkem	
A	Zemědělství myslivost, lesnictví	56,4	68,1	41,6	55,3
B	Rybolov, chov ryb a související činnosti	33,2	67,0	56,6	73,5
C	Těžba nerostných surovin	67,6	68,3	64,6	74,3
D	Zpracovatelský průmysl	36,3	45,1	35,9	45,4
E	Výroba a rozvod elektřiny, plynu a vody	59,0	59,0	57,8	59,0
F	Stavebnictví	20,5	29,6	20,6	29,5
G	Obchod; opravy motorových vozidel a výrobků pro osobní potřebu a převážně pro domácnost	16,0	31,5	15,9	31,0
H	Ubytování a stravování	13,9	20,3	13,5	25,6
I	Doprava, skladování a spoje	65,5	63,1	35,3	57,1
J	Finanční zprostředkování (bez bankovního sektoru)	39,7	12,7	43,0	14,3
K	Činnosti v oblasti nemovitostí a pronájmu; podnikatelská činnost	47,4	43,7	51,1	52,2
L-O*		38,4	44,9	43,0	42,4
C+D+E		55,3	47,9	41,6	50,1
A až O		42,8	41,4	37,7	44,3

Pramen: ČSÚ, vlastní propočty

- L=Veřejná správa a obrana; povinné sociální zabezpečení, M=Vzdělávání, N=Zdravotní a sociální péče, O=Ostatní veřejné, sociální a osobní služby.

Tab. č. 3 Srovnání úhrnu pasiv a vlastního kapitálu za firmy celkem (bez bank) v ČR a domácí soukromé firmy

Úhrny za OKEČ sekce A-O	1997		2004		Rozdíl	
	pasiva celkem	vlastní kapitál	pasiva celkem	vlastní kapitál	pasiva celkem	vlastní kapitál
Zdroje firem celkem (úhrn za i-sektory)	5 199,6	2 123,2	6 748,4	2 796,1	1 549,2	672,9
Zdroje soukromých národních podniků (i-sektor 11002)	3 545,8	1 336,7	3 477,6	1 539,9	-68,2	203,2

Pramen: ČSÚ, vlastní propočty

Dílčí závěr:

Firemní sektor v ekonomice ČR disponuje úhrnnými zdroji ve výši téměř 6 bil. korun – v roce 2004 šlo 6 748,4 mld. korun, což bylo o 1 549,2 mld. více než v roce 1997. Pozitivní skutečností je rychlejší růst vlastního kapitálu firem (+31,7 %) než tempo růstu jejich celkových zdrojů (+29,8 %). Přitom kapitálová vybavenost domácích firem stoupla za uvedené období rychleji v segmentu domácích firem (o 6,6 p. b.) než za celý firemní sektor (o 0,6 p. b.).

K růstu celkových zdrojů na příkladu zpracovatelského průmyslu došlo při zvyšování zisků, poklesu přijímaných bankovních úvěrů a významném nárůstu dlouhodobých a krátkodobých závazků, mezi něž patří i dodavatelské úvěry. Právě z posledně jmenovaného lze odvodit fakt, že zřejmě dochází k významné kultivaci obchodního prostředí využíváním alternativních financujících služeb, jako je např. factoring či prosté dohody o prodlužujících se dobách splatnosti. To zvyšuje konkurenceschopnost firem a rozvíjí trh. Například ještě v první polovině 90. let ještě v podstatě neexistoval odkup pohledávek v tuzemsku a obchody factoringových společností se orientovaly pouze na odkupy pohledávek u vývozu, resp. dovozu. Dnes je tuzemský factoring objemově vyšší než factoring u vývozu a dovozu. To dokládá, že se podstatně eliminovala rizika vzájemných obchodních vztahů na domácím trhu. Dopad do firemních financí je pak patrný právě v objemu rostoucích závazků, dlouhodobých i krátkodobých.